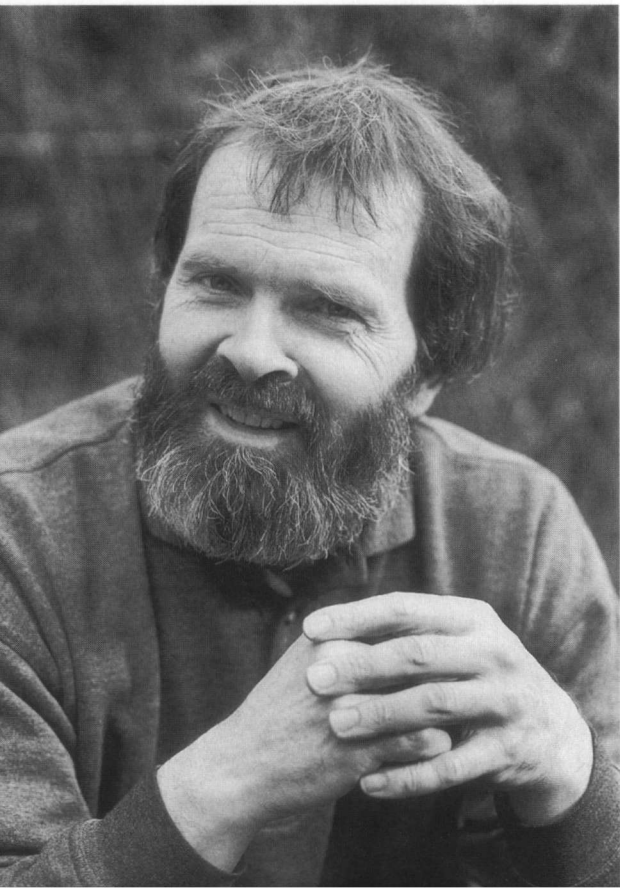

EEN PASSIE GROOT GENOEG OM VIJF MENSENLEVEN'S TE VULLEN

INTERVIEW MET ZOMER BRUIJN

Monique Bestman

Voor de vleermuisliefhebbers is amateur-bioloog Zomer Bruijn een bekende persoon. Hij baarde opzien door als eerste prachtige gedetailleerde foto's te maken van jagende vleermuizen. Met zijn baan voor halve dagen als assistent in een creatief centrum, heeft hij voldoende geld om in zijn levensonderhoud te voorzien. De rest van de tijd besteedt hij aan zijn vleermuizen- en uilenpassie.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben amateur-bioloog, een autodidact als het ware. Ik werk bij een creatief centrum in Amersfoort, zo'n groot gebouw waar allerlei cursussen gegeven worden. Daar dwarrel ik dan rond om her en der te assisteren.

Ik beschouw het voornamelijk als bron van inkomsten, het heeft helemaal niets met mijn liefhebberij te maken. Ik werk halve dagen, zodat ik de rest van de tijd aan mijn liefhebberijen kan besteden.

Hoe kom je aan je interesse voor de natuur en voor vleermuizen in het bijzonder?

Ik heb thuis een prima leerschool gehad. Mijn ouders hadden een dikke twintig jaar een roofvogelasiel. Daar hebben we alle Nederlandse roofvogels gehad, inclusief de visarend en de oehoe. Ook vossen en een das hebben bij ons rondgelopen. Als je mijn hele leven bekijkt, heb ik het grootste deel van de inheemse fauna wel in handen gehad. Van jongs af aan - ik was acht toen ik met vogels begon - ben ik met

Zomer Bruijn, self-made vleermuiskenner en -fotograaf. Foto Dennis Wansink

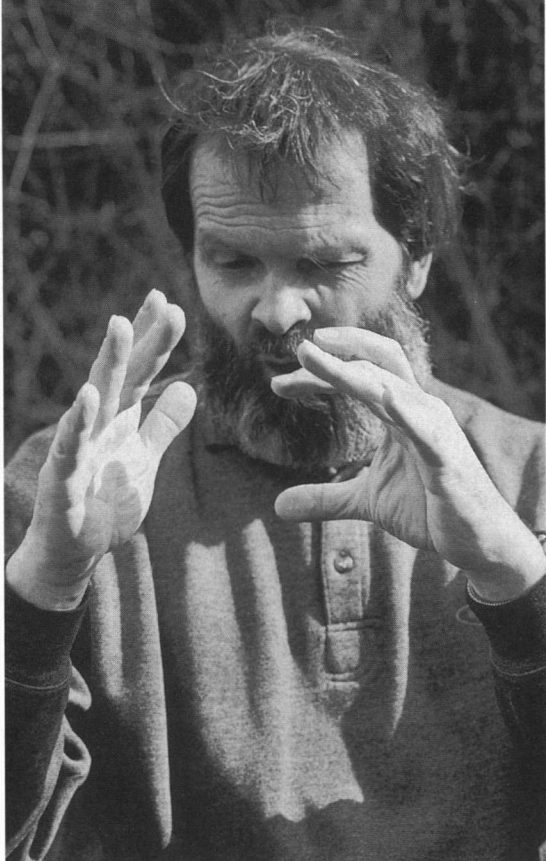
mijn vader meegegaan om naar vogels te kijken. Als je langere tijd naar vogels kijkt, raak je vanzelf geïnteresseerd in roofvogels. Uilen zijn roofvogels die 's nachts opereren en als je maar vaak genoeg met uilen bezig bent, kom je vanzelf eens bij een boom waar piepgeluiden uit komen. Zo ben ik bij de vleermuizen terechtgekomen.

Deze zoogdieren zijn wat aanhanke-lijker dan vogels. Een vleermuis vindt het vaak prettig als je aan hem zit te frummelen; het zijn immers sociale dieren, waar je gemakkelijk genegenheid voor kunt voelen. Ik heb eens twee maanden met een jong vleermuisje in een knikkerzakje onder mijn trui rondgelopen. Met een pipetje gaf ik hem te drinken. Toen hij groter werd voerde ik hem darren: mannelijke honingbijen die niet kunnen steken. Ik was een keer in een Chinees restaurant met die vleermuis. Er zat iets fout en het diertje begon flink te piepen, wat natuurlijk de aandacht trok van de restauranthouder. Toen moest ik hem wel één en ander uitleggen. Tot mijn verbazing wilden ze het vleermuisje graag hebben, waarom was me niet duidelijk. Ik mocht er zelfs gratis eten. Later hoorde ik dat in China vleermuizen geassocieerd worden met voorspoed en geluk, terwijl wij ze juist allerlei negatieve dingen toedichten. Uiteindelijk heb ik het diertje losgelaten in Oud-Naarden, een bosgebied tegen de IJsselmeerkust.

'Aha-Erlebnis'

Hoe kwam je op het idee om vleermuizen te fotograferen?

Fotograferen deed ik al heel lang, maar ik heb wel eens een heel sterke stimulans gehad. Ik was toen achter hotel Den Treek, hier in de buurt. Daar is een vijver en aan de rand ervan staat een eik, waarvan twee takken vlak boven het water hangen. Toen ik zag dat enkele watervleermuizen soms tussen die twee takken door vlogen om onder de boom te foerageren, begreep ik als fotograaf dat hier een optimale kans lag om vliegende watervleermuizen te fotograferen. Ik hoefde immers alleen maar af te drukken op het moment dat ze tussen die twee takken doorvlogen. Daar heb ik dan ook een heleboel foto's van gemaakt, maar daar bleek vrijwel nooit een vleermuis op te staan. Dit kwam doordat wanneer er een vleermuis in de zoeker verscheen en ik afdrokte, hij door de grote vlieg-

"Als je afdrukt op het moment dat de vleermuis in de zoeker verschijnt, is hij door zijn grote vliegsnelheid alweer uit beeld verdwenen als de flitser afgaat".
Foto Dennis Wansink

snelheid alweer uit beeld verdwenen was op het moment dat de flitser afging. In feite moest ik dus afdrukken als de vleermuis nog zo'n halve meter moest vliegen voordat hij in beeld zou verschijnen.

Dus daarna ging het lukken?

Jazeker. Maar ik zag iets vreemds aan die foto's. De achterpootjes en staart van de vleermuizen waren vaak spierwit, terwijl dat in werkelijkheid niet zo is. Daar snapte ik niets van. Totdat ik opeens een mooie scherpe foto kreeg en zag dat de pootjes niet wit waren, maar kletsnat en dat ze daarom het flitslicht wit reflecteerden. Toen dacht ik: Waarom heeft die vleermuis natte achterpootjes? Drinkt hij soms water met zijn pootjes? Of pakt hij er iets mee uit het water? Maar wat dan? Insecten? Ik vond het een vreemde gedachte, maar dat laatste was natuurlijk makkelijk te controleren. Ik pakte een spinnetje van de oever en zette dat op het water tussen de twee takken. Toen kwam de vleermuis er aan... een

Zomer Bruijn staat geconcentreerd bij zijn foto-apparatuur in het water, terwijl een vleermuis de aangeboden meelworm oppikt met zijn 'harkpootjes'. Foto Zomer Bruijn

kringetje op het water en wèg was het spinnetje!

Dan krijg je echt even kippenvel: normaal vangen vleermuizen insecten vanuit de lucht en nu bleek dat ze ze ook vanaf het wateroppervlak konden pakken! Hoe zouden ze dat doen? Dat zou ik op de foto willen zetten! Omdat het vrijwel ondoenlijk was het fototoestel op exact het juiste moment af te drukken, besloot ik op zoek te gaan naar een elektrische methode, wat veel trefzekerder is. Ik heb er twee jaar over gedaan een goed systeem te ontwikkelen, maar uiteindelijk had ik een installatie die precies in twee aluminium koffertjes paste, en die ik dus overal mee naar toe kon nemen. Het komt er op neer dat de vleermuis door een paar straalpjes heen moet vliegen, die boven het water zijn geplaatst. Dat veroorzaakt dan de flits. Omdat de camera - die ook in het water is geplaatst - continue open staat, moet het hartstikke donker zijn. Door de vleermuizen te lokken met insecten die op het water werden gelegd (kleine meelwormen) was het mogelijk vele tientallen foto's te maken. Hierop was te zien dat de prooien met de pootjes werden gepakt. Zodra de vleermuis de prooi is genaderd, buigt hij beide voetjes naar voren met de 'pinken' tegen elkaar aan. Met een harkje van tien teentjes breed ratst hij dan het insect zó uit het water!

Hele vanghandeling

Je staat dan de hele nacht in het water?

In de maand juli als het warm is, sta ik gewoon in mijn zwembroek en anders in lieslaarzen. Van zonsondergang - want het moet goed donker zijn - tot zonsopgang. Ik heb een keer of twee gehad dat er een eindje verderop een visser zat. Die heb ik dan even ingelicht want die snapte geen barst van wat ik deed. Ook heb ik wel eens meegemaakt dat er een politieauto langs kwam. Die heb ik het toen ook uitgelegd. Maar verder was ik daar altijd alleen; behalve dan de laatste twee jaar. Nu ga ik er samen met een vriendin naar toe; dat is toch een stuk gezelliger. Maar ook alleen voel ik me niet zielig of eenzaam. Je hoort meerkoetjes, de maan staat boven je te kijken.

Er is daar heel wat afgefotografeerd. Toen ik voldoende foto's van het eigenlijke vangmoment had, heb ik het fototoestel ook tien, twintig en dertig centimeter voor en na dit vangmoment laten afgaan; daardoor heb ik nu een diaserie van de hele vanghandeling: hoe hij aan komt vliegen, dat beestje uit het water pakt, het in zijn bekje neemt en dan weer door vliegt. Van de water- en de meervleermuis heb ik trouwens ook vertraagde geluidsopnamen wanneer ze de vanghandeling uitvoeren. Je hoort zelfs het plonsje dat erbij hoort als de prooi uit het water wordt gegrepen! Het heeft elf nachten geduurd om die hele fotoserie te maken. Aan het eind daarvan waren die vleermuizen heel vertrouwd met me, zo van: 'Bij die

kerel die daar in het water staat zijn altijd meelwormpjes te halen'. Dat leren ze ontzettend snel. Ze zijn soms heel vlug met prooien pakken, want als ze dat niet zijn, dan pakt een ander het weg.

Op een gegeven moment gebeurde het zelfs dat er één in zijn haast met zijn vleugel mijn pink aanraakte! Dat maakte veel indruk op me en ik wilde dan ook kijken hoe ver ze wel durfden te gaan. Weldra bleek toen dat ze zelfs een prooi van het topje van mijn vinger af durfden te halen, als ik mijn uitgestrekte arm onder water verstopt hield! Als je een vleermuis maar op de goede manier benadert, alles waar hij last van kan hebben van tevoren incalculeert en je vooral heel rustig te werk gaat, dan heeft hij vrijwel geen angst voor je. Als er dan tien of twintig maal op dezelfde manier een lekker hapje wordt gepresenteerd, dan vindt zo'n vleermuis dat natuurlijk prachtig. Voor voortjes geldt dat trouwens ook. Die hebben na een paar nachten ook in de gaten dat er steeds wat lekkers te halen is. Dan komt die vleermuis er aan om de prooi te pakken en is op het laatste moment dat meelwormpje verdwenen! Nee, ik heb geen botsingen tussen vleermuizen en voortjes meegemaakt.

Sterk verhaal

Zou je vleermuizen intelligente dieren willen noemen?

Ik vind vleermuizen in zeker opzicht inderdaad intelligent; ik heb daarover

een sterk verhaal. Het was een jaar na de eerste vleermuisfoto's, toen ik werd uitgenodigd mijn diapresentatie op het vleermuissymposium '93 in Portugal te tonen. Om de diaserie van tevoren nog wat aan te kleden zou een bevriende fotograaf een actiefoto van me maken bij de opstelling in het water. Ik had nog maar net de statieven en de foto-apparatuur in het water gezet, en hup: meteen kwam de eerste vleermuis al. Keurig op 85 cm afstand van de lens kwam hij steeds weer langsvliegen. Die wist dus van een jaar geleden nog precies waar de meelwormpjes neergelegd zouden worden! Het was ongelooflijk! Vleermuizen zijn echte opportunisten; die vliegen niet zomaar een beetje in het rond. Nee, ze romen de plekjes af waar ze goede herinneringen aan hebben.

Groot nieuws dus voor het 'vleermuizende' deel der mensheid?

Nou....toevallig was er - zonder dat ik het wist - zowel in Duitsland als in Engeland destijds een foto-opstelling gemaakt, waarbij meerdere flitsers in één seconde achter elkaar afgingen. Daarop was prachtig te zien dat die vleermuis iets van het water pakte en dan weer doorvlog. Maar je zag niet hoe de prooi werd gepakt. Ik ben eigenlijk de eerste die in detail kon laten zien dat hij dit met zijn voetjes deed.

"Ze durfden zelfs een prooi van het topje van mijn vinger af te halen!" Foto Zomer Bruijn

De allereerste foto hiervan kwam net in 1991, toen Kees Kapteyn het batdetector-symposium in Gorssel organiseerde. Daar waren toevallig enkele Engelsen op bezoek die in hun land dezelfde prooivangtechniek onderzochten. Ze stonden met zulke ogen te kijken. Kort daarna werd ik uitgenodigd voor het symposium in Portugal. De mensen daar gingen al halverwege de presentatie applaudiseren omdat ze het zo boeiend vonden; ja, je hebt me nu op m'n praatstoel hoor. Ik heb het in de universiteit van Münster meege maakt waar ze me hadden uitgenodigd voor een zaal vol studenten, dat na afloop de voorzitter vroeg of ik de hele diaserie, compleet met geluiden, nóg een keer wilde laten zien! Dat zal ik niet gauw vergeten.

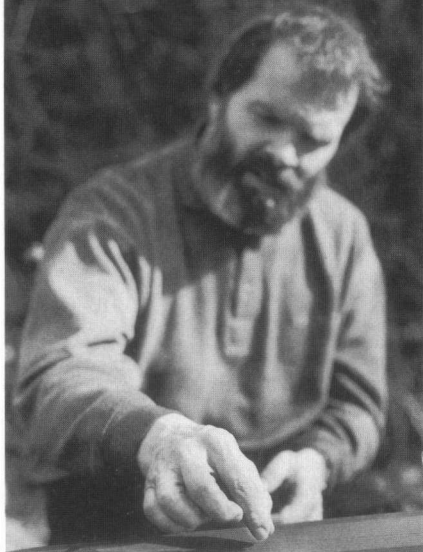
'Komt er nog wat van?'

Wat doe je met alles wat je ziet?

Ik maak voornamelijk foto's om het mooie van de foto's. En ook om de nieuwe dingen die je er door te zien krijgt. Het is echter niet zo dat ik daarna goed mijn best ga doen om het te publiceren. Dat ik over de belangrijkste dingen niet gepubliceerd heb, is wel een zwak punt van me. Daarover kan nu door anderen worden gepubliceerd, terwijl ik het toch als eerste heb ontdekt. Ik heb geen stok achter de deur en veel tijdgebrek. Eigenlijk zou er iemand moeten zijn die zou zeggen: 'Komt er nog wat van?' Dan staat het tenminste op je naam. Daar zou ik best gevoelig voor zijn.

Met al die nachtelijke activiteiten blijft er toch weinig tijd over voor een sociaal leven?

Klopt, tot voor kort deed ik alles alleen. Maar nu heb ik een vriendin die net zo enthousiast is als ik: die wil altijd mee naar de uilen en vleermuizen. Dat is heel gezellig. En ik houd regelmatig dialezingen. Met de dia's die ik maak kan ik toch mijn ei wel kwijt. Ik ga niet naar het café of naar de film, daar heb ik geen behoefte aan. Ik vind het leuk om lezingen te geven. Ik ben toch een beetje een ijdeltuit; ik ben er trots op hoe ik alles uitgedacht en uitgevoerd heb en uiteindelijk mijn resultaten verkreeg. Met de uilen en vleermuizen is alles net zo uitgekomen als dat ik van tevoren op mijn rug liggend had uitgedacht. En als ik zie hoe andere mensen er van genieten, van de dia's of op excursie...

"Als vleermuizen eenmaal ervaren hebben dat er steeds weer op dezelfde plek een meelworm wordt neergelegd, komen ze die razendsnel wegratsen. Voorntjes trouwens ook!" Foto Dennis Wansink

En ze betalen me er ook nog voor. Wat wil je nog meer?

Plannen

Heb je voor de toekomst nog meer ingenieuze plannen?

Ja, de natuur is zo eindeloos boeiend. Ik had een kennis die zijn halve leven gewijd heeft aan mijten en luizen. Dan kun je nagaan dat je met uilen en vleermuizen wel vijf levens moet kunnen vullen. Ik ken een ondergrondse vleermuiskelder waar 's winters een kleine honderd vleermuizen overwinteren. Die kelder is alleen door twee verticale buizen met de buitenwereld verbonden. De vleermuizen kunnen dus alleen door die buizen er in of er uit. Als ik registratie-apparatuur in die buizen zou stoppen zou je kunnen zien wanneer ze de kelder binnengaan en verlaten. Wordt dit beïnvloed door daglengte, weersomstandigheden of de temperatuur? Ik vermoed dat vleermuizen aanvankelijk in tussenstations als holle bomen zitten, omdat het in de definitieve overwinteringsplekken nog te warm is. Pas later, als het echt koud begint te worden, kruipen ze daar in. Dat moet je dus op je registratie-apparatuur kunnen zien. Daar heb je een paar infraroodsensoren voor nodig die niet reageren op sneeuw, herfstbladeren of naaktslakken. De sensoren heb ik al, evenals de locatie en de toestemming. Het plan is al grotendeels uit-gewerkt. Nu nog over de tijd beschikken.